

INTERJÚ MERÉNYI JÓZSEFNÉVEL

I. A foglalkozás rövid összefoglalása

A foglalkozás célja, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc legfontosabb okait megértesse a tanulókkal. Mivel az interjú egy része az ötvenes évek terrorjával, másik része pedig a forradalom utáni megtorlással foglalkozik, jó átvezető óra lehet 1956-ra. A foglalkozás során áttekintjük a Rákosi-korszak diktatórikus intézkedéseivel kapcsolatos legfontosabb fogalmakat, a diktatúra és eszköztárának jellegzetességeit. Többféle kordokumentummal is foglalkozunk (képi, szöveges, mozgóképes), ezért a tanóra nagymértékben fejleszti a diákok forráselemző képességét. Mindemellett a digitális technológia alkalmazására, a modern adatgyűjtési és rendszerezési technikákra is sarkalja őket. A foglalkozást **nyolcadik osztályban** ajánljuk, egy **történelemórát** vesz igénybe. (Összefoglaló óra a Rákosi-korszak tanítása után.)

Nevelési célok:

A tanuló megismeri Magyarország szovjet mintára történő erőszakos átalakítását, megérti a kommunista diktatúra jellegét és lényegét. Értékeli az 1956-ban az idegen elnyomás és zsarnokság ellen föllázadt emberek, közösségek bátorságát, feladatvállalását, adott esetekben hősiességét, a hazafiságra nevelés és a nemzeti öntudat megerősítése érdekében.

Felismeri, hogy a XX. században a két totalitárius diktatúra miképpen és milyen áldozatok árán alakította a világ, és benne Magyarország sorsát. Megismeri a kommunista diktatúrák embertelenségét, az ebből fakadó elnyomás, az alacsony életszínvonal jellegzetességeit, a vasfüggöny mögötti bezártság képtelen világát. Ismeretek merít az akkor élt emberek visszaemlékezéseiből, valamint a vonatkozó múzeumok anyagából (lehetőség szerint a Terror Háza Múzeum és a recski Nemzeti Emlékpark anyagaiból is). Véleményt fogalmaz meg, melyet képes vitában képviselni.

Kerettantervi fogalmak, nevek, topográfiai és kronológiai adatok:

Fogalmak: népbíróságok, államosítás, internálás, pártállam, ÁVH, kitelepítések, tervgazdaság, kollektivizálás, szövetkezet, tömegpropaganda,

Személyek: Tildy Zoltán, Rákosi Mátyás, Nagy Ferenc, Kovács Béla, Mindszenty József, Nagy Imre, Kádár János.

Topográfia: Debrecen, Recsk, Hortobágy.

Évszámok: 1945. november (választások Magyarországon), 1946 (a második köztársaság és az új forint), 1947 (a kékcédulás választások, a párizsi béke), 1956. október 23. (a forradalom kitörése), 1956. november 4. (a forradalom leverésének kezdete).

(TÖRTÉNELEM, TÁRSADALMI ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK kerettanterv az általános iskolák 5-8. évfolyama számára)

Az óraelem felhasználásának vázlatos összefoglalása:

- Órát megelőző házi feladat (interjú megtekintése)
- A videóhoz kapcsolódó kérdések, feladatok; a források feldolgozása és összevetése az elmondottakkal.
- Házi feladat (opcionális)

A tananyagegységet **szóbeli értékelés** zárhatja.

II. A foglalkozás előkészítése

Házi feladat az órát megelőzően: Nézzék meg a tanuló a Merényi Józsefnével készült interjút, majd próbálják meg összegyűjteni azokat a társadalmi csoportokat a füzetbe, melyek vélt vagy valós ellenségei voltak a Rákosi-rendszernek! Próbáljanak meg utánanézni annak, hány eljárás indult a korszakban, hány bírói ítélet született és ezek milyen súlyosak voltak! (Mindenképpen jegyezzék fel az adatok fellelhetőségének helyét!)

©Jelen szakmai anyag az „1956 – a magyar forradalom a legújabb történeti kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzés (alapítási engedély száma: 27282/1/2016) keretében jött létre, amelyet a Prekog Alfa Szolgáltató és Tanácsadó Kft. a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány megbízásából szervezett. Az anyag minden üzleti célú felhasználása csak a nevezett szervezetek hozzájárulásával lehetséges.

56 interjú '56-ról – Módszertani segédanyag az „1956: a magyar forradalom a legújabb történeti kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzéshez

III. A foglalkozás

Milyen, a Rákosi-rendszerrel kapcsolatos fogalmak jutnak eszedbe az alábbi képekről? (4 perc)

5.) KÉPI FORRÁSOK ELEMZÉSE – Mely fogalmakra ismersz rá a korszakhoz (1944-1955) kapcsolódóan?

Rajk László a bíróság előtt

Például: Rákosi-címer, személyi kultusz, csengőfrász, koncepció per, padlássöprés, felszabadulási emlékmű

©Jelen szakmai anyag az „1956 – a magyar forradalom a legújabb történeti kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzés (alapítási engedély száma: 27282/1/2016) keretében jött létre, amelyet a Prekog Alfa Szolgáltató és Tanácsadó Kft. a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány megbízásából szervezett. Az anyag minden üzleti célú felhasználása csak a nevezett szervezetek hozzájárulásával lehetséges.

56 interjú '56-ról – Módszertani segédanyag az „1956: a magyar forradalom a legújabb történelmi kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzéshez

Nézzük meg az alábbi rövid videót, a füzetbe írjuk ki azokat a fogalmakat, melyeket a feladat nem említett meg, de a Rákosi-korszakhoz kapcsolódnak! Csillaggal jelöljük meg a terrorhoz is kapcsolódó szavakat, kifejezéseket! (6 perc)

<http://zanza.tv/tortenelem/magyarorszag-1945-1956-kozott/rakosi-rendszer>

Az interjúhoz kapcsolódóan az alábbi feladatokat, kérdéseket javasoljuk:

Internálótáborok – Kérdés a tanulókhöz: Hol készült az alábbi kép? (A kép a beszélőt ábrázolja.) (5 perc)

Buda-Dél internálótábor - az internáltak hozzátartozói beszélőn, 1947 – MNM fotótár

Drámajáték lehetősége: Mindenki mondjon egy kitalált mondatot a hozzátartozójának. Az ő azonban, amikor „olyat” hall, bármikor megszakíthatja a kihallgatást.

Mi az, ami hiányzik a képről? (A személyes tér, az, hogy szabadon beszélhessen az ember a hozzátartozójával, hiszen a többiek is hallják, amit mond, és az ő is folyamatosan hall minden szót.)

Életviszonyok (5 perc)

Merényi Józsefné megemlíti, hogy otthon jelentős tartalékokkal rendelkeztek, ezért is sikerült átvészelniük a forradalom és szabadságharc szükségszerű **nélkülözéseit** – még egy ismerősének is tudott ételt adni, amikor az rászorult. Nézzük meg a korabeli filmhíradó-részletet, majd válaszoljunk a kérdésekre:

<http://filmhiradokonline.hu/watch.php?id=11641>

Mi a különbség a bejátszásban szereplő bolt és egy mai sarki bolt között?

Gyűjtsünk kiscsoportban olyan árucikkeket, amelyeket nagy valószínűséggel nem lehetett kapni a korabeli boltban!

©Jelen szakmai anyag az „1956 – a magyar forradalom a legújabb történelmi kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzés (alapítási engedély száma: 27282/1/2016) keretében jött létre, amelyet a Prekog Alfa Szolgáltató és Tanácsadó Kft. a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásért Közalapítvány megbízásából szervezett. Az anyag minden üzleti célú felhasználása csak a nevezett szervezetek hozzájárulásával lehetséges.

56 interjú '56-ról – Módszertani segédanyag az „1956: a magyar forradalom a legújabb történelmi kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzéshez

Dombóvár, Hunyadi tér 39., a volt Heckmann-hentesüzlet 1952. május 1-i dekorációja. (Kép forrása: Fortpan.hu)

Hangulatjelentés – Néhány korabeli vicc (5 perc)

Malőr

A napilap főszerkesztőjét letartóztatja az Államvédelmi Hatóság. A kihallgatáson a főszerkesztő megkérdezi:

- Elvtársak, nem értem, miért hoztak be ide, mit vétettem én a párt és Rákosi elvtárs ellen?
 - Jobb, ha nem kérdezi! - felelik azok fenyegetően.
 - De hát elvtársak, én már az illegális párt tagja voltam, és azóta is töretlen lendülettel építem a népi demokráciát, az újságban rendszeresen közlünk cikkeket Rákosi elvtársról, például a tegnapi számunkban is hírül adtuk, hogy Rákosi elvtárs látogatást tett a minta-sertéstelepen.
 - Hát éppen ez az!
 - Ezt hogy értik?
 - Nézze csak meg a fényképet!
- A főszerkesztő megnézi, Rákosi épp egy disznóólban szemléli az állatokat. Aztán a pillantása a képaláírásra esik és elfehéredik, amikor elolvassa: "Rákosi elvtárs a disznók között. Balról a harmadik Rákosi elvtárs."

Ki az?

1955. Késő éjjel rémisztő dörömbölés egy pesti bérlakás ajtaján, az alvó férfi felriad, ijedten kiset az előszobába, reszkető hangon kérdi:

- K-k-ki az?...
- A Halál!

Az illető megkönnyebbülve: - Hála Istennek, már azt hittem, az ÁVH...

Minek örülnének az emberek?

Rákosi és Gerő autóval mennek a Duna-parton, és a kocsiban beszélgetnek a parasztokról és a munkásokról.

Azt mondja Rákosi:

- Te Ernő, valami olyat kellene csinálni, aminek örülnének az emberek, és jó is lenne a népnek.
- Megszólal erre a sofőr:
- Elvtársak, hajtsak a Dunába...?

Rákosi Csepelen

Rákosi vadonatúj autójával meglátogatja a csepeli munkásokat.

- Látják - mondja -, a kommunizmusban ilyen autójuk lesz!
- Igen - mondja egy munkás. - Magának személy-, nekünk teher...

Hárman - egy cellában

Hárman ülnek egy sötét cellában és kérdezik egymást, miért vannak itt.

- Én azért vagyok itt, mert szidtam Rajk Lászlót.
- Én is azért vagyok itt, mert szidtam Rajk Lászlót.
- És te ki vagy?
- Én vagyok Rajk László!

Miről árulkodnak a korabeli viccek? Milyen fogalmakat tudnál hozzájuk társítani az ötvenes évekből?

©Jelen szakmai anyag az „1956 – a magyar forradalom a legújabb történelmi kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzés (alapítási engedély száma: 27282/1/2016) keretében jött létre, amelyet a Prekog Alfa Szolgáltató és Tanácsadó Kft. a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány megbízásából szervezett. Az anyag minden üzleti célú felhasználása csak a nevezett szervezetek hozzájárulásával lehetséges.

56 interjú '56-ról – Módszertani segédanyag az „1956: a magyar forradalom a legújabb történelmi kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzéshez

Sokan, sokféleképpen emlékeztek vissza a **Rákosi-diktatúrára**. Nézzük meg a profi író egyik történetét! (5 perc)

„Cseri Jancsit, egy húszéves parasztfiút, a kocsmában tartóztatta le az ÁVO. Barátai, akikkel mulatni ment, régi katonanótákat énekeltek, mint például »Horthy Miklós katonája vagyok« kezdetű, meg hasonlókat. De mindezt Cseri nem tudta, mert tökrészezen hevert az asztal alatt. Társait a helyi rendőrségen felfofozták, s aztán hazaengedték, őt pedig felküldték a budapesti ÁVO-ra. Cseri a zsebében őrizte internálási végzését, mely így szólt: »Kocsmában mulatozott barátaival, akik demokráciaellenes nótákat énekeltek. Bár bebizonyosodott, hogy Cseri részegsége miatt a dalolásban nem vett részt, feltehető, hogy józan állapotban velük énekelt volna. Fentiek alapján úgy kellett határoznom, hogy Cseri Jánost a magyar állam érdekében hat hónapra internálom. Károlyi Márton alezredes.«” (Faludi György: *Pokolbéli víg napjaim*)

Feladatok a forráshoz – kérdések a diákokhoz:

Minek a rövidítése az ÁVO? Ki volt a hírhedt vezetője? Minek volt a rövidítése az ÁVH? Mikor működött az egyik, mikor a másik szervezet? Milyen feladatot láttak el?

„Őt pedig felküldték a budapesti ÁVO-ra” – írja a szöveg. Hol vallatták Cseri Jancsit? (közterület, házszám)

Húzd alá a szövegben azt a mondatot, amely egyértelműen bizonyítja, hogy a Rákosi-rendszer

Magyarországnál szó sem volt jogállamról a bírósági intézkedés szempontjából!

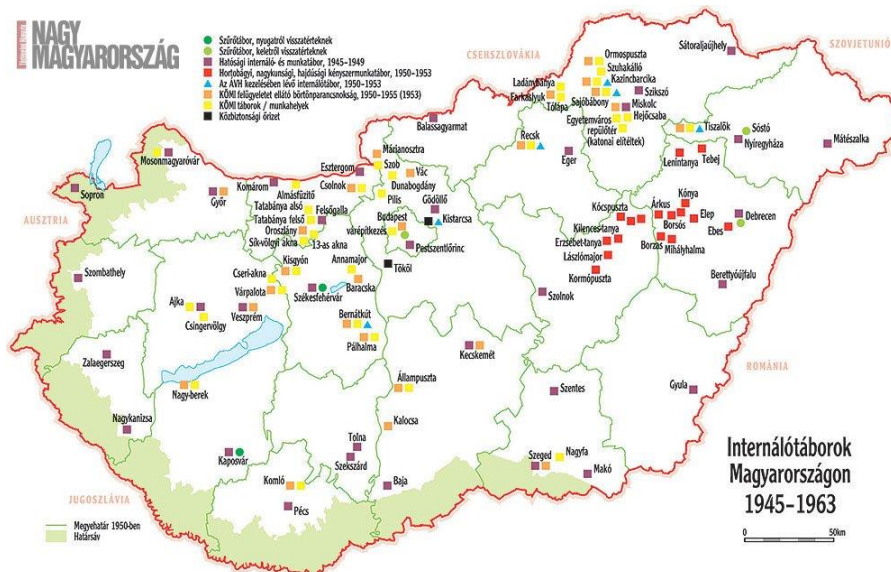
Milyen vádpont szerepelhetett Cseri Jancsi vádiratában?

Említsd meg három különböző helyet, ahová a férfit internálhatták!

Tekintsük meg az alábbi információhordozókat, majd beszéljük meg, miért volt feltétlen szükséges Rákosiéknek a terror eszközához nyúlni Magyarországon! (5 perc)

A bírósági ítéletek mértékéről: „A Rákosi-korszakban az emberi jogok súlyos sérelmet szenvedtek. Sokakat ért megtorlás: a koncepciós perekben kivégzettek száma száz és kétszáz fő közé tehető, 40 ezren voltak rendőri őrizetben, illetve internálva, közel 13 ezer főt (két és fél ezer családot) kitelepítettek, kitiltottak Budapestről. 1950–53 között 1 millió embert vontak ügyészi eljárás alá, minden második ellen vádat is emeltek. A rövidesen bekövetkező változások során hozott közkegyelmi rendelet 748 ezer embert érintett. A Rákosi-rendszerben hozzávetőleg 300 ezer embert telepítettek ki és internáltak korábbi lakhelyéről. Főként korábbi földbirtokosok, módosabb gazdák, katonatisztek, állami alkalmazottak, gyártulajdonosok jutottak erre a sorsra. Erre még a második világháború elején meghozott törvények adtak lehetőséget. A legtöbb kitelepítettet mezőgazdasági munkára fogták (pl.: Hortobágy) és embertelen körülmények között tartották.”

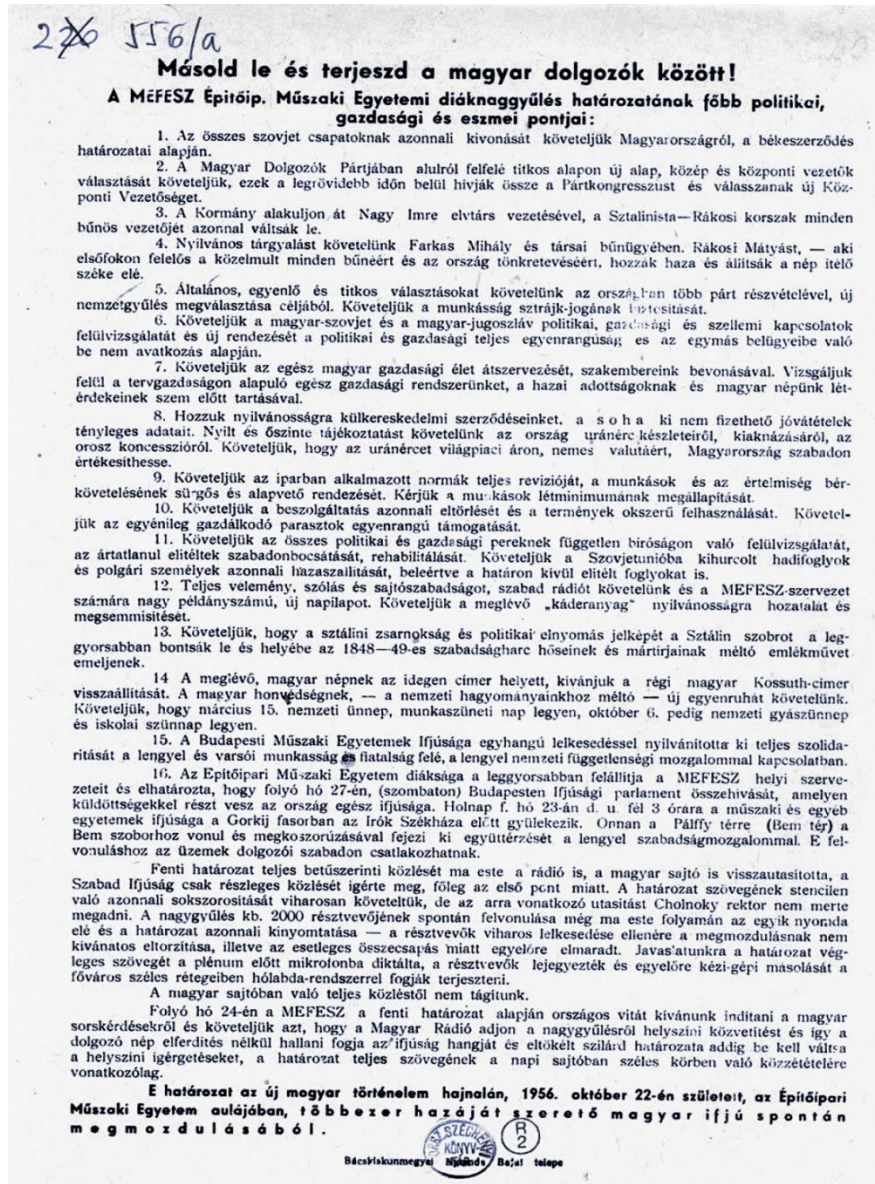
(Wikipédia)

http://tortenelemportal.hu/wp-content/uploads/2010/11/internalotaborok_mo.jpg

©Jelen szakmai anyag az „1956 – a magyar forradalom a legújabb történelmi kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzés (alapítási engedély száma: 27282/1/2016) keretében jött létre, amelyet a Prekog Alfa Szolgáltató és Tanácsadó Kft. a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány megbízásából szervezett. Az anyag minden üzleti célú felhasználása csak a nevezett szervezetek hozzájárulásával lehetséges.

56 interjú '56-ról – Módszertani segédanyag az „1956: a magyar forradalom a legújabb történeti kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzéshez

Az egyetemisták 16 pontja – egykorú forrás (Wikipedia)

Fogalmazzuk meg az **egyetemisták követelése**i alapján, hogy a megelőző korszak mely intézkedéseivel kapcsolatban sürgettek változást a fiatalok a forradalom előestéjén! Mely dolgokkal kapcsolatban nem akartak változást / mely kérdéseket nem érintik? (10 perc)

IV. Házi feladat projekt munkában

- A) A tanulók kis csoportban (4-5 fő) gyűjtsenek képeket, szöveges forrásokat, a későbbiek során készült interjúkat a Rákosi-korszak terrorgépezetéről illetve annak működtetőiről. Az így felhalmozott információkat összegezzék egy **10-12 diás prezentációban** (ppt vagy prezi), majd az elkészült műveket osszák meg egymás között (pl. hálózati mappában), illetve mutassák be a következő tanórán. Beszéljük meg közösen, milyen új információk, nézőpontok birtokába kerültünk az anyaggyűjtés és a prezentációk készítése során!
- B) Az emlékpontok.hu és a oldal segítségével keressenek öt különféle interjút, amelyben a Rákosi-diktatúráról, a megfélemlítés módszereiről van szó, s ezekből **vágjanak össze egy ötperces összeállítást!** A videó alá vághatnak korabeli képeket is! (pl. fortepan.hu oldalról)

©Jelen szakmai anyag az „1956 – a magyar forradalom a legújabb történeti kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzés (alapítási engedély száma: 27282/1/2016) keretében jött létre, amelyet a Prekog Alfa Szolgáltató és Tanácsadó Kft. a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány megbízásából szervezett. Az anyag minden üzleti célú felhasználása csak a nevezett szervezetek hozzájárulásával lehetséges.